

Zkušenost jako subjektivita

Zkušenost nemusíme „udělat“ jen s něčím vnějším, předmětným, „objektivním“, ale také s mnoha „věcmi“, které se veškeré vnějškovosti, předmětnosti, natož pak objektivitě zcela vymykají a velmi vzdalují. Tak např. už zkušenost s čísly a počítáním: je to zkušenost velká a namáhavá, primitivní kmeny a národy počítaly (a některé dodnes počítají) jen s velmi malým počtem „číslic“ (čísel); je třeba se to učit a získávat zkušenosti s počítáním větších a větších čísel a se zkoumáním, jaké mezi nimi panují vztahy apod. Číslo (nebo geometrický obrazec) jsou naše „výmysly“, vlastně „vynálezy“ – nikde v tomto vesmíru nenajdeme žádné číslo a také žádný geometrický obrazec. A přece nás ve škole s obojím seznámili (i když ovšem nikoli dostatečně a dokonale, jen nás vyučili v technikách, jak s tím pracovat). – Ale daleko dříve, než byla objevena (či spíše vynalezena) čísla, a zvláště než byl vynalezen třeba obecný trojúhelník (k tomu bylo zapotřebí pojmů, a pojmovost je také velkým lidským vynálezem), mohli lidé mnohokrát za svůj život „udělat zkušenost“ s různými mezilidskými vztahy a začali je také pojmenovávat. Byla to činnost v podstatě „poietická“ v původním (řeckém) významu, když se za pojmenováním začaly utvářet a upevňovat (pochopitelně interkomunikativně, protože šlo a dodnes jde o záležitosti jazyka) stále určitější, ale nikde ne dostatečně určité „významy“. Právě „jazyk“ umožnil, aby se kolem slov začala vytvářet jakási významová pole, dovolující jisté významové „nepřesnosti“ (či spíše jistou významovou toleranci), ale tím také jistou volnost a přímo svobodu spojovat různé významy do větších „útvárů“ (pseudo-celků, odtud vznik a účinné rozšíření narativity), které někdy a někomu „dávaly“ větší nebo menší (nebo i žádný) smysl. Ta významová pole nebyla nikdy pouze subjektivní (tj. individuální) záležitostí, ale díky jazykové (a ovšem vůbec sociální) komunikaci se jí dostávalo stále více jakési „polo-skutečné“ či „pseudo-skutečné“ podoby. Právě tato okolnost se však stala předmětem kritiky a útoků již nejstarších řeckých myslitelů (možná – a dokonce velmi pravděpodobně ještě daleko dříve, ale zatím bez „metody“), kteří se proti narativitě mýtu a její svobodné poietické tvorbě významů a významových spojitostí bránili a prověřovali ji ve jménu LOGU, tj. ve jménu souvislostí pojmových (logických). Takovým způsobem se myšlení začalo bránit proti svévoli subjektivity, ale zaplatilo za to dost vysokou cenu, jak se ukázalo a ukazuje.

(Písek, 060826-2.)